

Kungliga biblioteket

Sveriges nationalbibliotek

Kungliga biblioteket

Gå till den säkra källan

KB – en del av nationens minne

Kungliga biblioteket är Sveriges nationalbibliotek. Sedan den första lagen om pliktleveranser stiftades 1661 har i stort sett alla publikationer som utgivits i Sverige samlats in. Ursprungligen var detta ett sätt för statsmakten att utöva kontroll, ett censurinstrument. Parallellt med att tryckfrihet successivt infördes under 1700- och 1800-talen blev pliktleveranslagen allt mer ett medel för att insamla och bevara det tryckta kulturarvet i Sverige. Resultatet har blivit att huvuddelen av äldre och nyare svenskt tryck finns bevarat på KB.

August Strindberg arbetade som extra ordinarie amanuens på KB mellan 1874 och 1882. Biblioteksbyggnaden i Humlegården uppfördes 1871-1878.

Kunskap för evigheten

På KB bevaras inte bara den tryckta och skrivna delen av det svenska kulturarvet. Sedan 1979 omfattar pliktleveranslagen även radio- och teveutsändningar. På KB sparas allt material för framtida generationer, oavsett innehåll och form – ingenting får kastas. KB är också ett forskningsbibliotek med stora samlingar utländsk humaniora och samhällsvetenskap. Detta har gjort att KB genom åren varit en viktig källa för forskare, journalister, författare och studenter.

Öppet för alla

KB är öppet för allmänheten. Hit kommer dagligen hundratals användare för att forska och studera källorna. KB har drygt 350 anställda som arbetar med bland annat insamling, katalogisering, bibliotekssamordning och digitalisering.

Tillgängligheten viktig

KB är inte bara sina samlingar. Genom att vi systematiskt samlar och beskriver materialet blir det möjligt att hitta bland alla miljontals böcker, tidskrifter, övriga trycksaker, videoband och digitala filer som kommer in. Tillgängligheten möjliggörs genom en rad kataloger och söktjänster, fysiska och digitala, och inte minst genom KB:s bibliotekarier och forskarservice.

Välkommen att ta del av nationens minne!

VAD ÄR KB?

KB är en statlig myndighet under Utbildningsdepartementet. Bibliotekets samlingar tillhör den svenska staten. I myndighetens uppdrag ingår att samla, beskriva, bevara och tillgängliggöra allt som trycks och all radio, teve film och musik som ges ut i Sverige. Myndigheten leds av riksbibliotekarien.

Läs mer på www.kb.se/om

Vi har nästan allt

Lagen om pliktleveranser har gjort att KB har så gott som allt som tryckts och spridits i Sverige sedan 1600-talet, men samlingarna sträcker sig även långt tillbaka in i medeltiden. Förutom hela den svenska bokutgivningen har vi alla svenska dagstidningar och tidskrifter.

Pliktleveranserna har också gjort att vi har stora mängder vykort, affischer, kartor, noter, reklamtryck, menyer, skolkataloger, verksamhetsberättelser och annat. Samlingen av så kallat vardagstryck innehåller över 14 miljoner trycksaker. Sammanlagt upptar KB:s fysiska samlingar drygt 14 hyllmil. Pliktlagen har medfört att våra samlingar av musik, multimedier och radio- och teveprogram är nästan heltäckande.

Vi har också stora mängder handskrifter, brev, porträtt, fotografier och annat material som köpts eller skänkts till våra samlingar. Vidare har KB en stor mängd personarkiv efter kända svenska författare och kulturpersonligheter, exempelvis August Strindberg, Dag Hammarskjöld och Astrid Lindgren.

KB är samtidigt ett humanistiskt och samhällsvetenskapligt forskningsbibliotek.

Detta innebär att vi köper in utländsk litteratur i olika ämnen, bland annat historia, religionsvetenskap, litteraturvetenskap, konstvetenskap med mera.

Dessutom har KB till uppgift att samla in utländsk litteratur som är översatt från svenska eller handlar om Sverige, så kallad Suecana.

Vad finns för mig?

Vem får använda KB? Alla!

Enda kravet för att man ska få beställa ur samlingarna är att man är myndig och har giltigt ID-kort eller pass.

Olika materialtyper

Eftersom KB:s samlingar består av vitt skilda typer av material är förutsättningarna för hur man söker och tar del av det lite olika. Huvuddelen av de fysiska och tryckta

samlingarna består av pliktlevererat material, så kallade nationalexemplar, som inte får lånas hem. Dessa måste istället läsas i någon av våra läsesalar. Detta gäller även audiovisuellt material, dagstidningar på mikrofilm och äldre material. Däremot får man låna hem de flesta böcker som är publicerade utomlands.

Sök och beställ i förväg

Nästan allt fysiskt material på KB är magasinerat och måste beställas fram i förväg. Det tryckta materialet söker man och beställer i databasen Regina. Framtagningen görs två gånger per dag och materialet lämnas ut i expeditionen för information och lån. Audiovisuellt material söker man och beställer i Svensk mediedatabas, SMDB. Stora delar av materialet är digitaliserat och finns tillgängligt för forskning i särskilda visningsrum.

...eller fråga

Långt ifrån allt material i KB:s samlingar är katalogiserat, detta gäller huvuddelen av våra affischer, kartor, bilder och samlingarna av så kallat vardagstryck. Enklast är att fråga i expeditionen för information och lån så hjälper våra bibliotekarier till. De har kunskap om speciella kataloger och söktjänster som kan vara svåra för den ovane. Man kan också boka en bibliotekarie för en timslång individuell rådgivning i hur man söker. Det finns också möjlighet att kopiera och göra digitala kopior.

Våra lokaler

Stora läsesalen, en tyst läsesal där det mesta av vårt material studeras. Trådlöst nätverk finns.

Forskarläsesalen är reserverad för dem som har egna bokskåp, oftast forskare som har KB som sin huvudsakliga arbetsplats.

Specialläsesalen är avsedd för studier av äldre material och material som är känsligt eller särskilt värdefullt, exempelvis handskrifter, kartor, bilder och vardagstryck. Av säkerhetsskäl sker läsningen under övervakning.

Mikrofilmsläsesalen har de flesta svenska och ett urval utländska dagstidningar på mikrofilm. Filmerna plockas direkt från hyllorna vilket gör det snabbt och enkelt att söka i materialet.

Audiovisuella salen har ett antal öppna forskarplatser och små visningsrum där man kan ta del av film, radio, teve och musik.

Tidskriftsläsesalen har svenska och utländska tidskrifter inom humaniora.

Databaser

KB driver och medverkar i driften av några av Sveriges viktigaste databaser för vetenskapligt material:

- LIBRIS är en gemensam nationell katalog med över 6,5 miljoner titlar i fler än 300 forsknings- och högskolebibliotek i Sverige.
- Svensk mediedatabas, SMDB, innehåller närmare 8 miljoner timmar svensk film, teve, radio och musik.
- Regina är KB:s lokala katalog över de tryckta samlingarna.
- Swepub är en söktjänst som innehåller artiklar, rapporter och avhandlingar från svenska universitet och högskolor.
- Ediffah är en nationell söktjänst för handskrifter och personarkiv.

Genom KB kan man få tillgång till en mängd olika digitala söktjänster och databaser, främst forsknings- och tidskriftsdatabaser. Alla finns tillgängliga på KB. Många är åtkomliga via internet, men vissa kräver lånekort på KB.

Djävulsbibeln Codex gigas

Djävulsbibeln är KB:s kanske märkligaste bok. Under årens lopp har den getts olika namn som syftar på dess storlek och på djävulens porträtt.

Förutom Djävulsbibeln och Codex gigas har den också kallats Codex giganteus (Jätteboken), Gigas librorum (Bokjätten), Fans Bibel, Hin Håles Bibel och Svartboken.

Codex gigas är världens största medeltida handskrift. Den mäter 89 gånger 49 centimeter och väger 75 kilo. Boken har 310 handskrivna blad, troligen av kalvskinn. Innehållet består av Nya och Gamla Testamentet, samt flera historiska verk och medicinska skrifter.

Djävulsbibelns tillkomsthistoria är höljd i dunkel. Enligt legenden blev den nedskrivet under en enda natt av en munk som skulle friköpa sig ifrån sina synder. För att lösa uppgiften ingick han en pakt med djävulen. Därav porträttet på djävulen.

Djävulsbibeln bör ha tillkommit i ett kloster i Böhmen i början av 1200-talet. Den är skriven av en enda skrivare. Man har spekulerat i vem han var, men frågan är olöst och lär så förbli.

I slutet av 1200-talet omnämns att Djävulsbibeln används som pant mellan två kloster i Böhmen i nuvarande Tjeckien.

Under de följande århundradena bytte Djävulsbibeln ägare ett par gånger och flyttades mellan olika kloster och bibliotek i Tjeckien och hamnade på 1600-talet i Prag.

Djävulsbibeln med sitt ovanliga porträtt av djävulen.

...len själv. Djävulsbibeln visad av maskinist Gustaf Liljegren, stereoskopfotografi.

År 1648, under det 30-åriga krigets slutskede, intog svenska trupper staden. Den unga stormakten Sverige led brist på kulturskatter varför Djävulsbibeln och många andra böcker togs som krigsbyte och fördes till Stockholm.

När Stockholms slott brann 1697 slukade lågorna över 17 000 böcker, men Djävulsbibeln lär ha kastats ut från ett fönster och klarade sig.

Vid bibliotekets flytt 1877 drogs Djävulsbibeln på en släde från Slottet till KB:s nya lokaler i Humlegården. Transporten övervakades personligen av överbibliotekarie Gustaf Edvard Klemming.

Vad gör vi mer ?

Nationell samverkan

KB har ansvar för att samordna och utveckla informationsförsörjning till högre utbildning och forskning, så kallad Nationell bibliotekssamverkan. Sedan 2010 gäller uppdraget även för folkbiblioteken och alla offentligt finansierade bibliotek i Sverige.

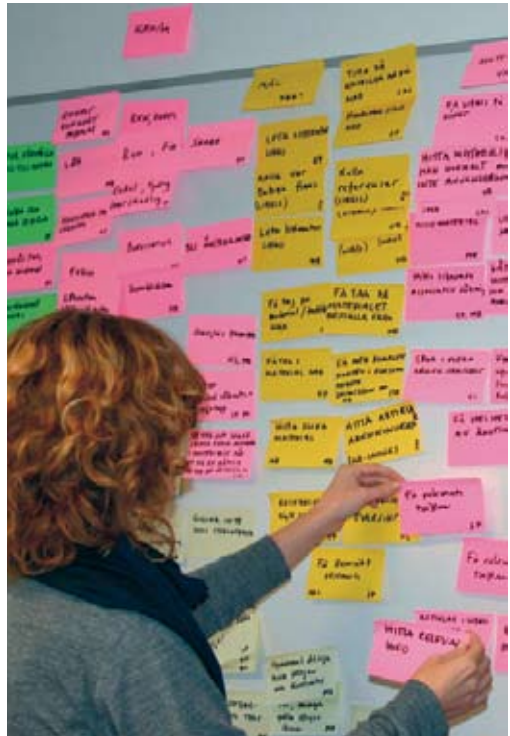
Uppdraget innebär bland annat att KB driver ett nationellt konsortium för elektroniska informationsresurser som sluter avtal med internationella förlag och databasproducenter. Konsortiet gör att det blir billigare för svenska universitet, högskolor och övriga forskningsinstitutioner att prenumrera på vetenskapligt material.

KB:s avdelning för nationell samverkan håller i ett antal nationella expertgrupper med representanter från svenska universitets- och högskolebibliotek. Grupperna arbetar bland annat med biblioteksstatistik, fortbildningsfrågor, digitaliseringsamordning med mera.

KB driver också flera projekt, bland annat för ökad och fri spridning av vetenskapliga resultat, så kallad Open Access.

Digitalisering

På KB bedrivs ett omfattande arbete kring digitalisering och tillgängliggörande av fysiskt material. Ett prioriterat område är dagstidningar som är ett viktigt forskningsmaterial. Målsättningen är att tillgängliggöra så mycket digitalt material som möjligt via internet.

Byggnaden

Från början låg det kungliga biblioteket i slottet Tre kronor. Efter slottsbrand-
en 1697 flyttade samlingarna runt i Stockholm för att senare samlas i det nya
slottet. Under 1800-talet växte boksamlingarna och lokalerna räckte inte till.
Förslag till en ny biblioteksbyggnad i Humlegården utarbetades efter förebilder
i London och Paris. Uppdraget att rita huset gick till arkitekten Gustaf Dahl
som hade intresserat sig för nya moderna gjutjärnskonstruktioner.

Sommaren 1871 lades grundstenen och sju år senare stod byggnaden klar.
Interiörerna i läsesalen går i grekisk stil och ritades av Dahl själv som inspi-
rerats av Crystal Palace, byggt i London till världsutställningen 1851. I januari
1878 öppnades KB:s portar för allmänheten. De två flyglarna byggdes till
1926–1927 men blev bara en tillfällig lösning på trångboddheten. Ett första
underjordiskt bokmagasin byggdes under slutet av 1960-talet och invigdes
1970, men det stod ändå klart att en mer genomgripande ombyggnation krävdes.

I början av 1990-talet
inleddes en genom-
gripande förändring av
KB:s magasin och öviga
lokaler. På försommaren
1997 invigdes två stora
bergrum som färdigstälts
under Humlegården.
Bergrummen inrymmer
två femvåningshus med
ett sammanlagt lagrings-
utrymme på 16 hyllmil.
Där finns i dag huvud-
delen av KB:s fysiska
material.

KB:s nya magasin finns 40 meter under Humlegården
och byggdes i början av 1990-talet.

Konsten i KB

I entréhallen möter
besökaren skulpturerna

”Läsande kvinna” och ”Skrivande man” av konstnären Christian Eriksson. Där
finns också Alice Nordins byst av den legendariske överbibliotekarien Gustaf
Edvard Klemming. Glasmålningarna i receptionshallen är utförda av Harald
Lyth. Koordinatsystemet på trappväggen i det underjordiska annexet mot
Humlegården är gjort av Einar Höste. Muren, urnorna och kloten framför KB
är skapade av Sivert Lindblom. Kaklet i annexet är gjort av Nils G. Stenqvist.

Historik

Ca 750 Codex Aureus, en av bibliotekets äldsta och förnämsta handskrifter skapas.

1483 Den första boken trycks i Sverige, Dialogus creaturarum, en uppbyggelseskrift på latin. KB äger två exemplar.

1500-talet Vasakungarnas boksamlingar som blir grunden till KB förvaras i slottet Tre kronor.

1568 Den första förteckningen över böcker i kunglig ägo upprättas. Den sägs ha sammanställts av Erik XIV.

1649 Djävulsbibeln (Codex gigas eller Jätteboken) kommer till det kungliga biblioteket som en del av krigsbytet från trettioåriga kriget.

Amicus saga ok Amilius m. fl. Isländsk handskrift, 1400-talet.

Siebenhirters bönbok, 1470-talet. Brandskadad i slottsbranden 1697.

1661 En lag stiftas om pliktleverans som gör boktryckare skyldiga att leverera minst ett exemplar av varje skrift till KB innan den sprids.

1697 Den gamla kungaborgen Tre kronor brinner. Tre fjärdedelar av det kungliga bokbeståndet blir lågornas rov.

1768 Det kungliga biblioteket flyttar in i det nybyggda Stockholms slott.

1865–1890 Kungliga biblioteket styrs av sin mest namnkunnige chef genom tiderna: Gustaf Edvard Klemming.

1874–1882 August Strindberg tjänstgör som amanuens på KB.

1877 KB blir ett självständigt ämbetsverk och formellt Sveriges nationalbibliotek.

1878 KB-byggnaden i Humlegården öppnar för allmänheten. Gustaf Dahl är arkitekt.

Bokband i silver,
Danmark 1690-tal.

1956–1976 Biblioteket genomgår en omfattande inre om- och tillbyggnad i etapper. Det första underjordiska magasinet tillkommer.

1972 Det nationella biblioteksdatasystemet LIBRIS tas i drift.

1979 Arkivet för ljud och bild grundas (senare KB:s avdelning för audiovisuella medier).

1979 Kontinuerlig mikrofilmning av alla löpande svenska dagstidningar påbörjas.

1979 Ny lag om pliktexemplar av ljudupptagningar och rörliga bilder stiftas.

1988 Birgit Antonsson blir den första kvinnliga riksbibliotekarien.

1992–1997 Ny om- och tillbyggnad av KB genomförs, varvid två underjordiska magasin på vardera 9 000 m² tillkommer.

1997 KB:s insamling av svenska webbsidor påbörjas.

1999 KB:s lokala bibliotekssystem Regina tas i bruk.

2005 Massdigitalisering av audiovisuella medier inleds.

2009 KB och Statens ljud- och bildarkiv går samman och blir en myndighet.

Fonografspelare var den första maskinen som kunde spela in och bevara ljud. Sent 1800- eller tidigt 1900-tal.

Välkommen till KB!

Kungl. biblioteket
Humlegården
Box 5039
102 41 Stockholm

Besök oss:
Humlegården
Karlavägen 100

Ring oss:
010 709 30 00

Roggebiblioteket
Box 167
Lektorsgatan 4
645 23 Strängnäs

Statens Biblioteksdepå
Sigtunavägen 7
745 94 Häggeby

Filmarkivet i Grängesberg
Dillnersväg 17
772 40 Grängesberg

National Library
of Sweden